

kunne se, at vi her ere komne ind paa en Vej, som indenfor rimelige Pengemidler og indenfor en rimelig Tid kan føre os til Maalet, saa kan jeg ikke Andet end komme tilbage til at give den Mand Ret, hvis Ord's Sandhed vi paa saa mange Punkter have Grund til at høre os for, nemlig Øverst Tjehnering. Han kæmpede i 1858 med stor Barme for Gjennemførelsen af sin Tanke, som vel i mange Punkter kunde være svag og urigtig, men som jeg dog tror er rigtig i de væsentlige Punkter, den Tanke nemlig, at vi ikke ere istand til at kunne gennemføre noget virkeligt Forsvar af Kjøbenhavn, og: at vi, hvis vi vilde prøve derpaa, vilde komme til — som han den Gang udtrykte sig — at lægge Holger Danstkes Sværd i en altfor svag Haand, som kun derved vilde spole sig selv. Vi maa altsaa komme bort derfra, men vi kunne kun fuldstændig komme bort derfra ved at flytte Hærens og Flaadens Materiel til et andet Sted. Jeg tænker herved ikke paa at bygge et nyt Skibsværst, thi det vilde atter føre os til meget betydelige og kostbare Anlæg; men jeg tror, at vi have gjort saadanne Erfaringer med Hensyn til vort Værst, at det nu kunde være paa Tiden at tage under Overveelse, hvorvidt vi ikke ere bedre tjente med at benytte et privat Skibsværst og ved Siden deraf kun at have et Reparationsværsted for Statens egen Regning. Dette tror jeg ikke vilde føre os videre, end at vi indenfor en lang Tid snevrere Grændse for Bevilling end den, hvorom her er Tale, vilde kunne naae til et Resultat. Saaledes som Sagen nu staar, erkjender jeg imidlertid, at de Tanker, jeg her har tilladt mig at antyde, ingenkunde have Udseende til at kunne gennemføres i den nærmeste Tid; i denne ville vi fremdeles komme til at benytte Kjøbenhavn som Oplagssted, faa del for Hærens som for Flaadens Materiel. Det vilde derfor være rigtigt at søge at finde en Vej, ad hvilken vi saa vidt muligt kunde afværge et Bombardement, og i den Henseende tror jeg, at der i de senere Aar er givet os et Vaaben ihænde, som, anvendt med Kløgt og Dygtighed, langt bedre, for ikke at tale om langt billigere, vilde kunne føre os til det Maal, som vi ønske at naae. Jeg tænker herved paa Torpedovæsenet. Det er mig bekendt, og det er vist ligeledes flere af de Herrer bekendt, at der foreligger en Plan til et fuldstændigt Forsvar ved Hjælp af dette nye Vaaben, et Forsvar, som maaste har en saadan Fremtid for sig, at det for en væsentlig Del vil kunne afløse hele det øvrige Forsvar. Naar vi spærre vore Havne med passive Torpedoer og lade vore Ryster bevogte med aktive Torpedobaade, tror jeg, vi have omgivet vort Land med et Belte, som vil være i Stand til at indgyde mere Respekt hos vore Fjender, end et Forsvar, der er organiseret enten paa den ene eller den anden Maade. Jeg forstaar saa godt den Uvillie, som er fremkommen imod Torpedoforsvarets Udvikling, thi der er ikke

meget Utaalende derved; der er noget Uridderligt ved denne Maade at kæmpe paa; der er noget Ulyggeligt ved paa den Maade at kæmpe med underjordiske Miner, men det faar ikke at hjælpe. Krigens Udvikling i vore Dage har faaet en saadan Gang, at et lille Land ikke længer er istand til at spørge om Andet end: Hvor finde vi det skarpeste Vaaben, naar vi nødes til at forsvare vor Tilværelse? Jeg tror, vi have fundet det i det nye Vaaben, jeg har nævnt. — Naar vi endelig overveie, hvilket Bærn vi skulle tillægge den største Vægt, enten Hæren eller Flaaden, tror jeg, vi maa komme til det Resultat, at vi maa lægge Hovedvægten paa Flaaden, der ogsaa lettest sættes i organisk Forbindelse med det nye Vaaben, jeg her har omtalt. Jeg erkjender Nødvendigheden af, at vi faae et Støttepunkt for Flaaden udenfor Kjøbenhavn, hvor de nødvendige Reparationsværsteds, Magasiner osv. kunne finde deres Plads, og jeg er heller ikke istand til at kunne paavise noget bedre Punkt end det, der er nævnt i det Forslag, der staar som Nr. 2 paa Dagsordenen, nemlig i Aggersø-Sund. Der kunde maaste være nogen Betænkelighed med Hensyn til dette Punkts udfatte. Veligheden imod en vis Side; men jeg er som sagt ikke istand til at kunne paapege noget andet, og jeg har den Tro, at vi komme til at samle vore Kræfter paa dette Punkt, naar vi ere naaede til at træffe vort endelige Valg. I ethvert Tilfælde ville de Herrer jo se, at der, hvad enten vi gaa den ene eller den anden Vej, vil stilles Fordringer til os angaaende forøgede Udgifter til et saadant Forsvar og til Anlægget af vore Befæstninger. Naturligvis vil der blive Spørgsmaal om at sætte Grændser for Befæstningerne i den Henseende; den dyreste er ganske vist den, som her er bragt i Forslag; men der vil i ethvert Tilfælde være Spørgsmaal om betydelige Udgifter. Naar man da vil spørge om, hvorledes disse Pengeudgifter skulle staves tilveie — og jeg tror, at der, naar først Veien er viist, ogsaa her er Beredvillighed til at bære disse Byrder — vil man kunne henvisse os til vore ordinære Indtægter; vort Budget viser et Overskud, som man mener skulde kunne anvendes hertil. Jeg kan dog ikke omtale dette, uden at minde om, hvorledes det gik, da Manen i 1858 blev forelagt. Der var da ikke alene Tale om Kjøbenhavns Befæstning mod Søfiden, men der var ogsaa Tale om en hel, samlet Befæstningsplan for hele Landet, hvortil Udgifterne vilde beløbe sig til imellem 30 og 50 Mill. Rd. Den Gang havde Ministeriet taget Sagen under Overveelse, og det fremkom for Rigsraadet med et Forslag, hvorefter det mente, at en Bevilling paa 15 Millioner var det, vort Land den Gang kunde overkomme. Denne Bevilling udstræktes over en Generation saaledes, at den krævede et aarligt Tilskud til Befæstningsanlægene paa en halv Million; det var den yderste Grændse for Udgif-